

زمان و کولتوری عه‌رهب دهستیکی بالای بود! هه‌ر بۆیه نه‌ته‌وه‌ی عه‌رهبی نه‌م‌رۆ زۆریان پێشتر عه‌رهب نه‌بونه به‌لام به‌ عه‌رهب کراون و نایینی ئیسلام له‌ دروست کردنیاندا رۆتی به‌رچاوی گێراوه، نایینی ئیسلام کاریکی کردوه که ته‌نانه‌ت زمانیشیانی گۆریوه و کردونی به‌ عه‌رهب یا هیچ نه‌بیت زمانی عه‌رهبی سه‌پاندۆته ناو زمانی نه‌و نه‌ته‌وانه. بۆ نمونه زمانی فارسی نیواونیو وشه‌ی عه‌رهبیه و ته‌نانه‌ت هینیک سه‌رچاوه ده‌ئین که 60 ده‌سه‌دی زمانی فارسی عه‌رهبیه، که دیاره ده‌سه‌لاتدارانی شیعه‌ی ئیستای ئیران نه‌م وشه‌ عه‌رهبیانه به‌ وشه‌ی بێگانه نانس و هه‌ر چی وشه‌ی غه‌یره عه‌رهبی و غه‌یره فارسیه به‌ وشه‌ی بێگانه‌یان ده‌ناسن و ته‌نانه‌ت زۆر رودارانه له‌م سالانه‌ی ناخردا وشه‌ی نوێیان بۆ زۆر شتی خارجی داناوه، له‌وانه کامپیوتر که پێی ده‌ئین رایانه، چاپگر، نامه‌ی تسویری و زۆر شتی تریش!

له‌ لایکی تره‌وه ئیسپانییه‌کان وه‌ک جوله‌که یا خۆیه‌هودی له‌ هه‌مو جیهانه‌وه یه‌کگرتوانه خۆیان کۆ کردۆته‌وه و ده‌وله‌تیکی واحیدی نایینیان دروست کردوه، ئیسپانییه‌کان نه‌ته‌وه‌یکی یه‌کده‌ست نین، به‌لام به‌ هۆی نایینی یه‌هودیه‌وه و بۆ هاو‌پشتی و یه‌کگرتویی نایینی خۆیان له‌ دوری یه‌ک کۆ بونه‌وه و هه‌ر نه‌و نایینه‌ بۆته هۆی دروست کردنی ده‌وله‌تیکی به‌هیزی ئیسپانیی که نه‌م‌رۆکه به‌و چکۆله‌یییه‌ی خۆی هه‌م له‌باری ئابوریه‌وه خاوه‌ن قسه‌یه و هه‌م له‌ باری سه‌ربازیه‌وه زله‌هیزیکی ناوه‌کیه که له‌ زۆر ولات به‌ هیزتره.

هه‌روه‌ها رۆمییه‌کان و یونانییه‌کان یا خۆ ئوروپایه‌کانیش به‌ ناوی مه‌سیحه‌وه دایمه له‌ په‌ره پێدانی ده‌سه‌لاتی خۆیاندا بون و بۆ گه‌یشتن به‌ رۆژه‌لات دایمه له‌ شه‌ردا بون و گه‌لێک ده‌سکه‌وتیان بو، نه‌ته‌بته ده‌سکه‌وته‌کانیان هه‌ر به‌ شه‌ر له‌ ده‌ست داوه‌ته‌وه به‌لام دواتر به‌ دوا ده‌ورانی رینیسانسدا و به‌ هاتن و جی که‌وتنی فه‌لسه‌فه‌ی مۆدێرنیته‌ت توانیان جیهان ته‌سخیر که‌نه‌وه و جیگای په‌نجیه‌ی ئوروپای نه‌م‌رۆ له‌ هه‌مو کویکی نه‌م جیهانه‌ پان و به‌رینه‌دا دیاره!!

هه‌روه‌ها عوسمانیه‌ تورکه موهاجیره‌کانی ئاناتۆلی به‌ که‌لک وه‌رگرتن له‌ نایینی ئیسلام توانیویانه خۆیان به‌ خه‌لافه‌ت بگه‌ینن و به‌م شیوه‌ کلّو سه‌ر هه‌مو لایک بکه‌ن و له‌ نایین وه‌ک تاکتیکیک بۆ په‌ره پێدانی ئیمپیراتوری خۆیان که‌لکیان وه‌رگرتوه و ساڵها به‌ ناوی خه‌لافه‌تی ئیسلامی و براهه‌تی ئیسلامیه‌وه کلّوی گه‌وره و عه‌جایه‌بیان سه‌ر کورد کردوه که میژوی کورد زۆری له‌م نمونه‌ ته‌یدایه و له‌م باره‌وه نمونه‌یک دینمه‌وه که²: "که‌تیک که‌ پاشا کۆره‌ی ره‌واندز یه‌کیک له‌ گه‌وره‌ترین نه‌ماره‌ته‌کانی کوردی له‌ سه‌ده‌ی 19 دا به‌ ناوی نه‌ماره‌تی سۆرانه‌ی دامه‌زراندبو تورکه عوسمانیه‌کان هێرشی ده‌که‌نه‌ سه‌ر و به‌ شه‌ر ده‌ره‌قه‌تی نایه‌ن هه‌ر بۆیه وه‌ک هه‌میشه ده‌که‌ونه فرت و فیل و ته‌له‌که و ده‌چن به‌رتیل ده‌دن به‌ مه‌لای خه‌تی که‌ نه‌و کاریکیان بۆ بکات، مه‌لای خه‌تیش له‌ خوتبه‌ی نوێژی هه‌ینیدا به‌ خه‌لکه‌که ده‌ئیت: هه‌ر که‌سێک بچیت به‌ گۆ سوپای خه‌لیفه‌ی ئیسلامدا (واته عوسمانیه‌کان)، ته‌لاقی نه‌که‌وئ و به‌ کافری نه‌مریت! هه‌ر نه‌مه پشته له‌شکری ساویلکه‌ی میر سارد ده‌کاته‌وه و دژی عوسمانیه‌کان شه‌ر ناکه‌ن و میر ناچار ده‌بیت خۆی به‌ ده‌سته‌وه بدات، دیاره تورکه ئیسلامیه‌ درۆزنه‌کان نه‌گه‌ر چی به‌ئین به‌ میر ده‌دن که نه‌گه‌ر خۆی به‌ ده‌سته‌وه بات هیچی ئی ناکه‌ن و ده‌یگێرنه‌وه شوینی خۆی، به‌لام که ده‌چیت بۆ نه‌سته‌مبول له‌ ساڵی 1836 به‌ ناجوانمیرانه و له‌ نه‌ساره‌تا ده‌یکوژن - نه‌مه‌ش نمونه‌یکه‌تره له‌ وه‌عدی تورکی موسولمان له‌مه‌ر براهه‌تی و هاو‌پشتی ئیسلامی کورد و تورک - که دواتر نه‌و نه‌ماره‌ته مه‌زنه‌ش له‌ ناو ده‌چیت!

² نه‌م نمونه‌ له‌ کتییی نه‌ده‌بیاتی کاژێک له‌ کۆ کردنه‌وه‌ی هاو‌ری باخه‌وان وه‌رگرتوه

نمونه‌یکی دیکه‌ی نه‌ته‌وه ئایینه‌کان کورده‌کانن، که پیش هیرشی عه‌په‌به‌کان بۆ سه‌ر کیانی کوردستان نه‌وان وه‌ک زه‌رده‌شتی یا زه‌رتۆشتی ده‌ژیان و یه‌گه‌رتۆینیکی باشیان هه‌بوه و بۆ پاراستنی یه‌گه‌رتۆیی خۆیان ئازایانه تیکۆشاون. کورده‌کان پینغه‌مبه‌ریکیان بوه به‌ ناوی زه‌رده‌شت که خه‌نکی به‌ کرده‌وه‌ی باش، هه‌ئس و کهوتی باش و گوتاری باش رینۆینی کرده‌وه، ئایینی زه‌رده‌شت له‌ یه‌گه‌رتۆ راگرتنی نه‌ته‌وه‌ی کورددا رۆئیکی زۆر چالاک و به‌رچاوی گپاوه و ته‌نانه‌ت به‌ هۆی ئه‌م ئایینه‌وه‌ فارس و نازه‌ری و نه‌فغانه‌کانیش له‌ ده‌وری کورد کۆ بونه‌ته‌وه و ریزیان له‌م ئایینه و له‌ پینغه‌مبه‌ره کورده‌که‌ی گرتوه. به‌ داخه‌وه به‌ دوا هیرشی عه‌په‌ب له‌ ساڵی 600ی فه‌ره‌نگی واته‌ پاش زایین بۆ په‌ره‌ پیدانی ئیسلام، که به‌ فه‌زاوه‌تی میژۆ کورده‌کان زۆر ئازایانه بۆ پارێزگاری هه‌م له‌ ئایینه‌که‌یان و هه‌م له‌ نه‌ته‌وه و هه‌م له‌ خاکه‌که‌یان، به‌رگریکی بی‌ وینه‌یان له‌ خۆیان نیشان داوه، به‌لام به‌م جو‌ره‌ش نیانتوانیوه‌ خۆیان بپارێزن و زۆر بونی عه‌په‌ب و هه‌روه‌ها خیانه‌تی چه‌ند زۆله‌ کوردیک بۆته‌ سه‌به‌بی زال بونی عه‌په‌به‌کان و دواتر هه‌مو مۆغه‌ زه‌رده‌شتیه‌کانیان به‌ ناوی کافر و مولحید کوشتوه و ئاوردان و دپ‌ر و سه‌راکانیان روخاندوه و هه‌مو کتیبه‌ ئایینه‌کانی کورد و زه‌رده‌شتییان سوتاندوه و ئایینی خۆیانیان به‌ زۆر به‌ سه‌ر کورددا داسه‌پاندوه. له‌م سه‌رده‌مه‌دا ئیمپیراتۆری ئییران به‌ ده‌ست خوسه‌رو په‌رویزه‌وه بو که نه‌ویش هاوکات له‌ باکوری کوردستان خه‌ریکی ئاژاوه‌نانه‌وه و تالان کردنی شه‌ره‌کانی دیاربه‌کر و دارا بوه، دواتر هه‌ر فه‌رسه‌کان یارمه‌تی له‌ کورده‌کان وه‌رده‌گرن و پینکه‌وه هیرش ده‌که‌نه سه‌ر رۆمه‌کان و له‌ ئاکامدا ئه‌م جاره‌شیان هه‌ر له‌ سه‌ر حیسابی کورد شه‌ره‌کانی که‌رکوک و هه‌ولێر و موسڵ و ئییران ده‌بن! به‌ دوا هیرشه‌ په‌یتا په‌یتاکانی عه‌په‌به‌کان به‌ سه‌رکرده‌یی عومه‌ری خه‌تاب و زالبونیان له‌ زۆریه‌ی به‌شه‌کانی کوردستان، له‌ ساڵی 641ی زایینی له‌ ته‌یسه‌فون ئایینی ئیسلام جیگری ئایینی زه‌رده‌شت ده‌که‌ن. دواتر له‌ ساڵی 661ی زایینی ده‌وله‌تی ئه‌مه‌وی یا ئومه‌وی داده‌م‌زینن و ساڵی 730 زایینی هه‌مو کوردستان ده‌که‌وتنه‌ ده‌ست عه‌په‌به‌کانه‌وه. له‌ ساڵی 861ی زایینیدا خه‌لیفه‌ مونه‌وه‌گیل عه‌له‌للا بۆ له‌ ناو بردنی به‌ ته‌واوه‌تی ئایینی زه‌رده‌شت، داره‌ به‌ ناو بانگه‌که‌ی زه‌رده‌شت ده‌بریته‌وه و ده‌یکاته‌ که‌ره‌سته‌ی مال. ئه‌ل‌به‌ت شو‌رشی کورد له‌ هه‌مو ئه‌م سالانه‌دا دژی ده‌سه‌لاتی عه‌په‌به‌کان هه‌ر درێژێ بوه و هه‌مو جاریک سه‌رکوت کراونه‌ته‌وه. هه‌ر وه‌ک باسیشم کرد، کورد له‌ په‌ره‌پیدانی ئیسلام و کولتوری عه‌په‌ب رۆئی به‌ر چاوی گپاوه به‌ جو‌ریک که‌ سه‌لاح‌دینی ئه‌یوبی به‌ دوا‌ی مردنی مامی به‌ ناوی شیرکۆ له‌ ساڵی 1169ی زایینی فه‌رمانه‌روایی ئه‌یوبیه‌ داده‌م‌زینیت و چوار ساڵ دواتر له‌ ساڵی 1173 ئه‌یوبیه‌ له‌ ولاتی میسریش په‌ره‌پنده‌دات و پاشانیش له‌ ساڵی 1187 قودس ده‌گریت. ئالیه‌دا په‌رسیاری گه‌رنگ ئه‌وه‌یه‌ که‌ نه‌گه‌ر سه‌لاح‌دینی ئه‌یوبی هیندیک نه‌ته‌وه‌یی بویایه و فریوی برابیه‌تی و سه‌رۆکایه‌تی ئیسلامی نه‌خواردبایه، ده‌ی توانی وه‌ک عوسمانیه‌کان که‌ به‌ ناوی خه‌لافه‌ت په‌ره‌یان به‌ خۆیاندا، به‌ جیگای کولتور و زمانی عه‌ره‌بان، کولتور و زمانی کوردی په‌ره‌ پێ بدایه، ئیستا کورد هینده‌ کۆله‌وار نه‌ده‌بو، به‌لام وه‌ک پینشتر له‌ نوسراوه‌ی س‌ی له‌عه‌نه‌دا وتومه‌، خۆمان به‌ خۆمانی ده‌که‌ین و ئه‌م جو‌ره‌ هه‌لانه‌ به‌ درێژایی میژۆی کورد هه‌ر به‌ر ده‌وام بوه و هه‌ر دوپات کراونه‌وه و کورد هه‌رگیز ده‌رسیکی له‌ رابوردوی خۆی وه‌رنه‌گرتوه، ئه‌م‌رۆش هه‌ر ده‌رس له‌ رابردو وه‌رناگرین. ده‌ با چاو له‌ نه‌ته‌وه‌کانی ده‌ور و به‌ری خۆمان بخشینین و هیج نه‌بی‌ت با له‌وانه‌وه‌ فیری شت ببین. بۆ نمونه‌ فه‌رسی کۆمۆنیستی به‌ ناو چوار ئاته‌شه‌، دژی حکومه‌تی کوردی ئه‌وه‌ی کاغه‌زه‌ سپی ده‌ستی که‌ویت پ‌ری ده‌کاته‌وه و دژی هه‌ر جو‌ره‌ له‌ت بونیک‌ی ئییران راده‌وه‌ستیت و به‌ ناوی ناسیونالیزم فه‌بیجی ده‌کات و ته‌نانه‌ت هه‌ر به‌ پاره و پول و ئیمکاناتی کورد دژی

كورد دهنوسیت و دهنویت، ههر نهو كارهى كه سه لاهه دینی نهیوبی كردهی، به لام نه م كۆمونیسته ته قه لوبیانه به پیچه وانهی برۆی مارکیستی، تاقه یهك وشهش بو سه ربه خویی و نازادی كه لیکى 40 میلیونی كورد نالین و نانس و ته نانهت له دژی راده وهستن. نهوان بو خویان نه وهنده زیرهك و نه ته وهیین كه ده لین كوردی باشور واته بندهستی عیراق ده بیته سه ربه خو بیت، به لام كوردی رۆژه لات نابیت له ئیران جیا بیته وه، بو نه وهی له خاكی پر له گه وه هری ئیران كه م نه بیته وه، به لكو ته نانهت پیشی زیاد بیته!! نه م قسانه له زیرهکی و نه ته وهی بونی نه م به ناو مارکیستانه وه سه رچاوه ده گریته و بهس. من تینا گه م بو سه ركرده كانی كوردی نه سلئ پیش نیمه به چه پ و راسته وه كاتی خوئ شوین نه م بو چوانه كه وتون و قه بیجیان نه كردون؟ خو شبه ختانه نیستا هیندیك رامیاری كورد ههر له ناو نهو حیزبانهدا پهیدا بون كه بو خویان شوین روداوه كان ده گرن و بو خویان تینۆریه كان لیک ده ده نه وه و بو خویان وتهی ناو داره چه په كان دیننه وه كه چلون نهوان پاریزگاریان له مافی نه ته وه كان كرده، نیتر هیج نه بیته به شیک له رامیاری كورد نیجازه نادن كه به ناوی ناسیونالیزم بهری ههر جو ره پیشه وییك له كورد بگرن. به ئی ناسیونالیزم خراپ و قه بیجیه و كوردیش نابن بیکات، به لام نهی بو بو خوتان ده یكه ن و خراپ تریش له ناسیونالیزم، شو قینیزم و ره گه زپه رهستی ده كه ن؟ پیشتر سه ركرده كانی كورد به جیگای نه وهی خو یان سه رچاوه كان بخویننه وه و له ویه قه زاوته بكه ن، ده چون ته نه لیان ده كرد و وه رگی پدراوه فارسیه كانی نه وانیان ده خوینده وه و نهو ته رجومانهش كه متر به دروستی و بن لایه نه وه رگی پدراونه وه به لكو ته حریف ده كران و بهو شیوه ده رخوا رد خوینه ر ده دران!!

كورد نه مړو بو نازادی پیوستی به هیزی نه ته وهی و داوای سه ربه خویی هیه!

كوردی نه مړو، واته نه سلئ نوی و كۆن هه مو پیکه وه ده بیته ده ست پی بكه نه وه، له نویوه ناگری شوړش خو ش كه نه وه، ناگری نه مجاره ی شوړش ده بیته رهنگی جیاواز بیت له جاران، تین و ته وژی جیاواز بیت له جاران، كه رهسته ی سوتانی جیاواز بیت، شیوه ی كرده وهی جیاواز بیت.

بو نه م كاره ههر وهك پیشتریش باسم كرده ده بیته یه كه به یه كه و تاك به تاك حه ول بدهین، بو نمونه ساكارترین كار كه ههر نه مړو ده توانین بیکهین نه مهیه: با هه مو تلویزیونه كوردیه كان به بی دیپلۆماسییکی سهیر و عه جایه ب و به بن گرتنی كۆبونه وه و كۆنگره ی نه ته وهی پر له زرق و برق، هه مو پیکه وه بانگه واژنك رابگه تین، زۆر زه حمهت و و دشوار نیه، بهس بانگه واژنك، وا بزانی بو وتاری سه ركرده ی حیزبه كهی خو یان بانگه واژنکیان كرده بیت، ههر نه وهنده و بهس، به لام هه مو بیکه ن و به هه مو زا راوه كان داوا له خه لکی كوردستان بكه ن كه حه وتوی داها تو كهس له مائی خوئ نه چیته ده ر، دوكان و بازار داخه ن، با رۆله ی كه سیش نه كوژریت، پیتان وایه نه گه ر هه مو پیکه وه نه م بانگه واژه بكه ن چی رو ده دات؟ من پیم وایه لانیكه م 90 ده رسد نه م كاره ده كه ن، نه وانه شی كه نایكه ن یا غهیره كوردن كه دووكانیان ههیه له شاره كان، كه نه وانیش له روی ناچاریه وه دایده خه ن، یا فریو خواردو و جاشن، كه هیج نه بیته با خه لکیش نه م به شه یان بناسن بو دوا رۆژی خو یان، من پیم وایه به بن بیر لی كرده وه یکی سهیر و عه جایه ب با نه م بانگه واژه بكهین، با خو مان تاقی كهینه وه، با بزانی نه سلنه خه لک گویمان بو ده گرن؟ هه ره شه ی نار دنه وه ی پیشمه رگه ش به ن! بلین چۆلی كه ن پیشمه رگه دینه وه ناو شاره كان!!!! نایا پیتان وایه نه مه ده بیته بو مه نه رزه نك و به شیکتری نه م

رژیمه داروخاوه ناروخینیت؟ دیاره بهس بهم بۆمهلهززه کارمان تهواو نابیت و ئیمهش بهوهنده رازی نابین، بۆیه ههر خیرا به دوا ئهههشدا بیری ئی دهکهینهوه و سیلاویکیش ساز دهکهین که بهشیکیتی رژیم ناو بیبات و دوباره بهوهش راناوهستین و نهجار بیرکی باشتی ئی دهکهینهوه و گیزه ئۆکهیکیش ساز دهکهین و کاریک دهکهین که دهسلات یهکسهه با بیبات و نهگه پرتیهوه!!!! یهک ساڵ ناخینیت به بی یارمهتی بیگانه تۆ شتیکی باشت دهست کهوتوه! دهئین وا نیه؟ با تاقی کهینهوه بزاین وایه یا نا؟

ئهمرۆ زیاتر له ههمیشه نهتهوهی کورد وشیار بۆتهوه، ئهمرۆ ههر بهمهش نابرتیهوه به لکو رۆژهلاتی ناوهراست به دوا ئال و گۆرهویه، کورد دو جار به رهسی دابهش کراوه، ئهم جاره دهبیت یهکبگرتیهوه، کورد ئهوهل پیوستی بهس به یهکگرتویی ههیه، دواپی فیدرالیزی زمانی بۆ کوردستان! نیستا کاتی سهربهخۆیه، چاو ئی بکهن ههر ئیستا که شاریک بهس یهک شار پییم وایه مۆتینینگرۆ به تهمایه له ژێردهسته بونی سیربهکان سهربهخۆی وهگریت!! بۆ پیتان وایه کورد به 40 میلیونه ناتوانیت؟ کورد دهتوانیت و زۆریش ئاسانه ئهمرۆ، بهس داوای ناکهین، نازانم به تیکرا کورد و حیزبهکان چ خیریکمان له بندهستی بینیهوه؟

با چاوێک له زۆیهتی³ تورکهکان بکهین! ئهمرۆ له کاتی نوینی ئهم بابتهدا هاوریکی خوشهویستم تهلهفونی بۆ کردم و باسی رینوانیکی گهوره و عهجایهبی له تورکیه کرد که خه لک داوای شهه له حکومهتی تورکیه دهکهن دژی کورد و داگیر کردنی کهرکوک!! من که خۆم ئهم شتیم نه دیبو پییم سهیر بو، وتمان باشه کوردی خهم نهخۆر دابهش کراوه و دهبیت داوای مافی خۆی بکات، کورد بندهستهیه، کورد دهچهوسیتیهوه، کورد دابهشکراوه، کورد برینداره و کورد ههزار و یهک دهرد و نازاری ههیه، کهچی باسی خۆی ناکات و به دهردی خۆی دامرکراوه و خوشی له بیر چۆتهوه، ئهی تورک بۆ وا دهکهن؟ بهم ناکامه گهیشتین که تورک نهتهوهییکی سهقهت تا هدی رهگهزهپهرهستن و نهوان به زانست ئهم کاره دهکهن بۆ نهوهی ولاتی خۆیانیاں خوش دهویت و نهوتیان دهویت بۆ پهه پیدانی نابوری ولاتهکهیان و خاکیان دهویت بۆ پهه پیدانی عهرزهکهیان و سهروهی و هیژمۆنی بالا دهستی خۆیانیاں دهویت به سهه کورددا! زیرهکن ئیترا!! ئهی کورد چی دهکات؟ کورد چی کردوه؟ کورد هیچ ناکات و هیچی نهکردوه، بهس لیبیگههین، له سایهی سههی ئهمریکاوه باشور به بی نهوهی خۆمان ناگامان ئی بیت نازاد کرا، به لکو رۆژهلات و باکور و باشوری بچوکیش خوا رهحمیان پی بکات و بۆخۆیان نهجاتیان بیت!!!! کورد نهههی دهویت؟؟!!

19 ی پوشهپی 2707

³ به مانای زیرهک و کهتهکباز دیتا!